

METTE LØVÅS

Tegnspråk som førstespråk

Språket ditt

5. *klasse*

Lærerveiledning
i tegnspråkgrammatikk

© Gyldendal Norsk Forlag ASA 1998

1. utgave, 1. opplag

Printed in Norway by GCS A/S

ISBN 82-05-26196-2

Redaktør: Margrethe Bjonge

Sats og layout: Runar Wold

Illustrasjoner: Marianne Kristiansen

Omslagsdesign: Marianne Cecilie Dahl/Tangen Grafiske Senter

Det må ikke kopieres fra denne boka i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorganisasjon for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengsel.

Alle henvendelser om forlagets utgivelser kan rettes til:

Gyldendal Undervisning

grunnskoleavdelingen

Postboks 6860, St. Olavs plass

0130 Oslo

E-post: undervisning@gyldendal.no

Innhold

Forord	4	6 Referanse	14
Innledning	5	6.1 Lokalisasjon	
1 Tekst: grensemarkører	6	Elevoppgaver	
Elevoppgaver		6.2 Synsvinkel	
2 Setningsstruktur	7	Elevoppgaver	
2.1 Spørsmål		6.3 Proform	
Elevoppgaver		Elevoppgaver	
2.2 Kommandoer		7 Tidslinjer	17
Elevoppgaver		Elevoppgaver	
3 Håndalfabetene	9	8 Tegns opprinnelse	20
Elevoppgaver		Elevoppgaver	
4 Den manuelle delen av tegn	11	Kopieringsoriginaler	21
Elevoppgaver		Håndalfabet (3 stk.)	
5 Modifisering	12	2 bilder for beskrivelse	
Elevoppgaver		Litteraturliste	26

Forord

Dette er en lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk for 5. klasse, og er en del av en pakke knyttet til Gyldendals norskverk *Språket ditt 5. klasse* og *Leseboka for grunnskolen bind 5 og 6*. Denne pakken består av 6 komponenter.

SPRÅKET DITT 5. KLASSE

Tegnspråk som førstespråk og norsk for døve 5. klasse

Tilleggshefte til lærerveiledning for lærere som skal undervise døve elever (*Tilleggshefte 5*)

Tegnspråk som førstespråk 5. klasse

Video med et utvalg tekster fra *Språket ditt 5. klasse elevbok* gjengitt på tegnspråk (*Elevbokvideo 5*)

Tegnspråk som førstespråk 5. klasse

Lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk (*Lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk 5*)

Tegnspråk som førstespråk 5. klasse

Eksempelsamling. Video til lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk (*Eksempelsamling 5*)

Norsk for døve 5. klasse

Grammatikk i norsk for døve med elevoppgaver (*Elevoppgaver 5*)

LESEBOKA FOR GRUNNSKOLEN BIND 5 OG 6

Tegnspråk som førstespråk 5. klasse

Video med et utvalg tekster fra *Leseboka for grunnskolen bind 5 og 6* gjengitt på tegnspråk (*Videobok 5*)

Video i tegnspråkgrammatikk (*Eksempelsamling 5*) og lærerveiledning (*Lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk 5*) utfyller hverandre og må ses i sammenheng. I *Elevoppgaver 5* (som vil foreligge i etterkant av lærerveiledningen) gjøres det henvisninger til denne lærerveiledningen. Henvisningene er gjort med tanke på kontrastiv undervisning. Målet er å gjøre elevene bevisste på at tegnspråk og norsk utfyller hverandre i dagliglivet, og å lære dem hvordan disse to språkene danner grunnlaget for deres funksjonelle tospråklighet.

Når det i denne lærerveiledningen vises til de enkelte deler av *Språket ditt 5. klasse* brukes betegnelsene LB, EB og ØB for henholdsvis lærerens bok, elevbok og øvebok.

Innledning

Hovedformålet med denne lærerveiledningen er å vise hvordan man kan undervise elevene i tegnspråkgrammatikk i 5. klasse.

For å oppnå målet om funksjonell tospråklighet er det viktig at undervisningen i tegnspråk og undervisningen i norsk henger nøye sammen. Man må likevel ikke glemme at tegnspråk skal ha en selvstendig funksjon, og at elevene må få utfolde seg fritt på dette språket. Grammatikkheftet skal brukes til kontrastiv undervisning, men i lærerveiledningen er utgangspunktet at elever med tegnspråk som førstespråk skal få lov til å konsentrere seg om sitt førstespråk uten å måtte knytte det til andre språk; det kommer i andre rekke.

Mål for mellomtrinnet, 5. -7. klasse (L-97 s. 141) sier:

- elevene skal utforske oppbygningen og bruken av språket og slik lære nyttige begreper for å snakke om språk*
- elevene skal ha noe kjennskap til hvordan tegnspråk og skriftlig norsk skiller seg fra hverandre*

Elevene skal altså få metakognitiv kunnskap om språk, med utgangspunkt i tegnspråk. De skal kunne snakke om språk.

Den kunnskapen og forståelsen elevene tilegner seg gjennom opplæring i og på tegnspråk, kommer også til nytte når elevene skal lære andre språk. Når de har ervervet seg gode kunnskaper i sitt førstespråk, har de bedre forutsetninger for å lære andre språk.

Videoen som følger denne grammatikkdelen, inneholder utdrag fra ulike tekster fra videoene *Elevbokvideo 5* og *Videobok 5*. For hvert eksempel finnes henvisning til disse utdragene med referanse til hvor man kan finne hele teksten.

Eleven må kunne arbeide med innspilling av tegnspråktekster på egen hånd. De må derfor ha tilgang til videolaboratorium.

1 Tekst: grensemarkører

MÅL

Elevene skal se grensemarkører som nikk, blunk og senking av hender for å bli bevisste på samspillet mellom manuelle og ikke-manuelle deler av et tegn, og på hvilken betydning grensemarkørene har i tekstopbygging.

Ikke-manuelle komponenter har flere funksjoner i tegnspråk:

- Ikke-manuelle komponenter kan ha syntaktisk funksjon ved at de gir informasjon om setningstyper, setningsgrenser og grenser for en større tekstenhet/avsnitt.
- Den orale komponenten kan være en del av et tegn i grunnform, og den kan også være en del av et modifisert tegn.

Vi skal nå se på hvor de ikke-manuelle komponentene gir informasjon om setningsgrenser og grenser for større tekstenhet/avsnitt.

Videoeksempler

EKSEMPEL 1

Teksten finnes i sin helhet på *Elevbokvideo 5*, 00:48:12 *Den gangen Onkel Kulle ble sprø*.

KOMMENTAR

Grensene mellom setningene markeres ved blunk, nikk og senking av hender. På samme måte markeres avslutningen av den siste setningen.

Elevoppgaver

- 1 Se på ulike tekster og finn grensemarkører.
Bruk ulike teksttyper: faktatekster og fortellinger.
- 2 Se egenproduserte tekster som er lest inn på video og finn grensemarkører som nikk, blunk og senking av hender.

2 Setningsstruktur

MÅL

Elevene skal gjennom å studere syntaks, manuelle og ikke-manuelle komponenter, lære hvordan bl.a. spørsmål og kommandoer uttrykkes på tegnspråk.

Hovedmoment for 5. klasse (L-97 s. 142) sier:

– utforske hvordan en kan variere språket gjennom tegnvalg og syntaks, undersøke noen særtrekk ved tegnsyntaksen og sammenligne muntlig og skriftlig uttrykksmåte; bl.a. i intervju, undersøke noen særtrekk f.eks. tekstbinding og struktur i fagtekster de arbeider med

Vi skal her se på de ikke-manuelle komponentene som har som funksjon å markere setningstype. De ikke-manuelle komponentene som er viktige i denne sammenhengen, er øyenbryn, øyemuskulatur, hodebevegelser og kroppsholdning.

Videoeksempler

2.1 Spørsmål

Ja/nei-spørsmål

EKSEMPEL 2

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:48:12 *Den gangen Onkel Kulle ble sprø.*

KOMMENTAR

Spørsmål markeres her ved at fortelleren hever øyenbrynene og lener hodet litt framover.

EKSEMPEL 3

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:48:12 *Den gangen Onkel Kulle ble sprø.*

KOMMENTAR

Fortelleren markerer spørsmålet ved å heve øyenbrynene i hele setningen.

Hv-spørsmål

EKSEMPEL 4

Teksten finnes i sin helhet på *Elevbokvideo 5*, 00:48:12 *Den gangen Onkel Kulle ble sprø*.

KOMMENTAR

I begge spørsmålene har fortelleren sammentrukne bryn og litt mysende øyne, samtidig som han lener kroppen litt framover.

Elevoppgaver

- 1 Bruk bildet på side 30 i EB og bildet side 10 i ØB til Gyldendals norskverk *Språket ditt 5. klasse*. Lag spørsmål til bildene. Bruk også andre bilder.
- 2 Lag spørsmål med utgangspunkt i en tegnspråktekst. *Elevbokvideo 5* og *Videobok 5* kan brukes her, men også andre videoer kan brukes. Velg korte tekster eller utdrag fra tekster. Elevene ser på teksten og lager 5 spørsmål hver. Varier mellom hv-spørsmål og ja/nei-spørsmål, og la elevene stille spørsmålene til hverandre og svare. Spørsmål kan også lages til norske tekster som eleven leser. Teksten om Edvard Munch på side 14 i ØB kan brukes her.
- 3 Elevene intervjuer hverandre om et selvvalgt tema, eller et tema knyttet til noe de holder på med i andre fag. De forbereder spørsmål som de skal stille til klassekameratene. Bruk stikkord og skriv ned spørsmålene. Etterpå går elevene sammen to og to og stiller spørsmål til hverandre.
- 4 Se på tekster fra *Videobok 5* og undersøk om det er spørsmål i disse tekstene. Hvordan kan man se at det er et spørsmål? Se på syntaks og ikke-manuelle komponenter.

2.2 Kommandoer

Elevoppgaver

- 1 Elevene ser på skilt (trafikkskilt og lignende) for å uttrykke kommandoer.
- 2 Lag klassens ordensregler eller skolens ordensregler og bruk kommandoer. Gjør først oppgaven alvorlig, og diskuter hvilke regler som finnes, og hvordan det forventes at man oppfører seg på skolen. Etterpå kan elevene slippe fantasien løs og lage sine egne regler, for eksempel: "Løp i gangene!" osv.

3 Håndalfabetene

MÅL

Elevene skal kjenne til og arbeide med det norske enhånds- og tohåndsalphabetet og det samiske alfabetet.

Hovedmoment for 5. klasse (L-97 s. 142) sier:

– *møte og arbeide med de norske håndalfabetene, bl.a. det samiske håndalfabetet*

Kopieringsoriginal 1, 2 og 3 (det norske enhånds- og tohåndsalphabetet og det samiske alfabetet)

Videoeksempler

EKSEMPEL 5

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:04:58 *Betongrosene og de falske nøklene*.

KOMMENTAR

Fortelleren bokstaverer her navnene på medlemmene i Betongrosene: Kladden, som egentlig heter Åke, Netta, som egentlig heter Jeanette, og Gilbert.

Elevoppgaver

- 1 Gå gjennom de tre håndalfabetene (kopieringsoriginal 1, 2 og 3) og snakk om hvem som bruker de ulike alfabetene og hvor i landet de blir brukt.

Folk i østlandsområdet og eldre personer bruker ofte tohåndsalphabetet, mens folk i resten av landet og unge bruker stort sett enhåndsalphabetet. Se på TV-programmer for å finne ut hvilket håndalfabet som brukes der. Noen samiske barn får opplæring i det samiske håndalfabetet. Dette er et forholdsvis nytt konstruert alfabet som fremdeles er under utvikling, og som i dag ikke har mange brukere. I denne sammenhengen kan det også være interessant å se på situasjonen for døve samer i dag. Hvor mange er de, hvilket undervisnings tilbud får de, er det noen som kommer på korttidsopphold ved noen av døveskolene? Man kan også knytte dette opp mot samisk kultur i samfunnsfagtimene.

- 2 Elevene ser på bokstaveringsseksemplet med enhåndalfabetet på *Videobok 5* og *Elevbokvideo 5*, og bruker *Tegnsatt*, *Tegn-kult* eller *Nyheter på tegnspråk* for å avlese tohåndalfabetet.
- 3 Elevene bokstaverer ord ved hjelp av disse tre alfabetene. En eller flere klassekamerater skal avlese ordene. Bruk gjerne et atlas og bokstaver navn på land og byer.
- 4 Snakk om hvilken funksjon håndalfabetet har i NTS. Se på tegn som blir bokstavert, og som er blitt standardiserte tegn. Eksempel på slike bokstaverte standardiserte tegn er JUNI, JULI, RIS, BOD og noen låneord som det ikke finnes tegn for.

4 Den manuelle delen av tegn

MÅL

Elevene skal lære noe om hvordan manuelle og ikke-manuelle komponenter utgjør helheten i tegnspråk. Det legges spesielt vekt på den manuelle delen av tegnet.

Hovedmoment for 5. klasse (L-97 s. 142) sier:

– *analysere hva som er karakteristiske tegn i språket: enhåndstegn, tohåndstegn med enkel eller dobbel artikulatur*

De ikke-manuelle komponentene av tegnet blir tatt opp under temaene; grensemarkører, setningsstruktur og modifisering. Se også temaet *kroppsspråk* i *EB* og *Tilleggshefte 5* for mer om de ikke-manuelle delene av tegn.

Elevoppgaver

- 1 Elevene ser på en tegnspråktekst fra *Elevbokvideo 5* eller *Videobok 5*, og finner eksempel på tegn med enkel artikulatur.
- 2 Elevene ser på en tegnspråktekst fra *Elevbokvideo 5* eller *Videobok 5* og finner eksempel på tegn med dobbel artikulatur hvor den ene hånden er passiv og den andre er aktiv, eller hvor begge hendene er aktive. På tegn med dobbel artikulatur ser elevene etter håndform: Når begge hendene er aktive, er håndformene på de to hendene like, og når bare den ene hånden er aktiv, kan håndformene både være like og ulike.
- 3 Elevene sitter i ring. Førstemann eller lærer velger en håndform. Alle elevene skal etter tur finne tegn med denne håndformen.
- 4 Elevene lager minimale par. Et tegn består av en håndform, et artikulasjonssted, artikulasjonsbevegelse og orientering. Minimale par skiller seg fra hverandre ved ett av disse punktene. Eksempel på dette er SKI - SKØYTE.

5 Modifisering

MÅL

Elevene skal kjenne tegnklassene substantiv, verb og adjektiv, og se hvordan tegn fra disse tegnklassene modifiseres.

Videoeksempler

EKSEMPEL 6

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

De manuelle delene av tegnet PROBLEM utføres på samme måte i disse to tegnene. Forskjellen her ligger i de ikke-manuelle delene av tegnet. Første gang dette tegnet utføres i betydningen stort/alvorlig problem, trekker tegneren øyenbrynene sammen samtidig som hun har et alvorlig uttrykk i ansiktet. Når dette tegnet utføres i betydningen lite problem, har fortelleren hevede øyenbryn og 'lettere' ansiktsuttrykk. De ikke-manuelle delene av tegnet er med på å bestemme hvor stort og alvorlig problemet er.

EKSEMPEL 7

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

Tegnene STAKKAR, ENSOM og SNILL blir her modifisert. Det er virkelig synd på nissen som er veldig ensom og veldig snill.

For å si at nissen er veldig snill og veldig ensom har fortelleren sammentrukne bryn. Tegnet SNILL blir i tillegg dratt ut litt i tid, og på denne måten markeres betydningen at nissen er veldig snill.

EKSEMPEL 8

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

Dette er en litt mer nøytral bruk av tegnet GLEDE-SEG enn det som er brukt i neste eksempel.

EKSEMPEL 9

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

Fortelleren viser her ved å heve øyenbrynene at barna gledet seg veldig. Også den orale komponenten understreker intensiteten i tegnet. Tegnet blir utført med større intensitet enn i eksempel 8.

Elevoppgaver

- 4 Elevene oversetter teksten om musa i oppgave 206 på side 60 i ØveBoka.
Finn adjektivene. Blir disse adjektivene modifisert i oversettelsen?
- 5 Elevene bruker kopieringsoriginal 4, og beskriver bildet ved hjelp av verb, adjektiv og substantiv.
- 6 Elevene ser på en av tekstene sine som de har tatt opp på video tidligere, og finner adjektivene.
- 7 Elevene tar utgangspunkt i oppgavene 221 til 226 på side 64 i ØB.
221. Si hvem du ser; f.eks. en guttunge, en mus eller et troll. Dette er et substantiv i grunnform.
222. Legg til et adjektiv. Du får da et substantiv og et modifisert adjektiv.
223. Fortell hva personen eller dyret gjør ved å legge til et verb. Her kan du få bruk for proformer.
224. Gjør den samme oppgaven, men nå tar du utgangspunkt i en ting isteden.
- 8 Oversett teksten i oppgave 211 på side 62 i ØB.
- 9 Beskrivelsen av Warwood i *Elevbokvideo 5*, 00:59:24, *Matilda* gir flere eksempler på modifisering av adjektiv.

6 Referanse

MÅL

Elevene skal se på hvordan referanse uttrykkes på tegnspråk.

6.1 Lokalisasjon

Videoeksempler

EKSEMPEL 10

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

Dalen lokaliseres først. Deretter lokaliseres huset de bor i på høyre side og kirka på venstre side for fortelleren.

Elevoppgaver

- 1 Elevene ser på hvordan lokalisasjon av konkrete/fysiske ting etableres i begynnelsen av en fortelling.
- 2 Elevene beskriver et sted de kjenner godt. Det kan være et rom eller et sted. De andre elevene prøver å tegne stedet. Sammenlign tegningene etterpå for å se om alle oppfattet forklaringen riktig. Snakk om hvorfor forklaringen ble oppfattet riktig, eller hvorfor den eventuelt ble oppfattet feil.
- 3 Bruk bildet i EB s 84. Beskriv bildet ved å plassere ting og mennesker i tegnrommet. Les beskrivelsen inn på video og gå etterpå gjennom beskrivelsen sammen med elevene for å se om beskrivelsen stemmer med bildet.
- 4 Læreren beskriver bilder som elevene skal avlese og etterpå tegne. Sammenlign elevenes tegninger med det bildet læreren beskrev.
- 5 Bruk kopieringsoriginal 5. Lokaliser personer og ting i forhold til hverandre i tegnrommet. Velg eventuelt et utsnitt av bildet.

6.2 Synsvinkel

Elevoppgaver

- 1 Elevene ser på *Elevbokvideo 5*, 00:37:40 *Replikker i vitser*. Her er det korte og konkrete eksempler på synsvinkelskifte mellom kunden og kelneren. Andre tekster som kan brukes til å se synsvinkelskifte, er *Siste gang nissen fikk julegrøt*, *Onkel Kulle*, *Betongrosene og de falske nøklene* og *Ildfluen*. Andre tekster kan også brukes. Se på disse tekstene og finn ut hvordan personens personlighet blir overført til fortelleren ved at fortelleren inntar personens synsvinkel. Blikkretning er viktig i denne sammenhengen.
- 2 Spill korte rollespill to og to i 2-3 minutter. Elevene velger selv tema og spiller gjerne andre personer enn seg selv. Etterpå skal den ene gjengi samtalen ved å spille begge rollene. Her er det viktig å bruke synsvinkelskifte for å få fram hvem som sier hva.
- 3 Fortell vitser for hverandre med tanke på synsvinkelskifte.

6.3 Proform

EKSEMPEL 11

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:16:25 *Flyndra*.

KOMMENTAR TIL EKSEMPEL

Proformer brukes her til å beskrive de to måtene fiskene svømmer på.

EKSEMPEL 12

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

Høyre hånd brukes først som proform på broren og venstre hånd som proform på ham selv. Etterpå byttes dette om, slik at venstre hånd representerer broren. Dette er sannsynligvis for å frigjøre den dominante hånden (høyre hånd), slik at den kan brukes til å fortelle om de voksne som står bak, samtidig som proformen på venstre hånd holdes en liten stund.

Elevoppgaver

- 1 Elevene kan ved hjelp av proform beskrive ulike dyr og hvordan de oppfører seg.
- 2 Elevene beskriver følgende situasjoner ved hjelp av proformer:
 - En båt som er ute på sjøen med høye bølger. Etterhvert som den nærmer seg land, avtar bølgene, og båten legger rolig til kai.
 - En flokk med fugler som flyr, og som setter seg ned ved siden av hverandre på en gren.
 - En cowboy som rir på en hest, og det går fortere og fortere.
- 3 Lag proformrim. Eksempler på slike finnes i *Lek og fantasi på tegnspråk* utgitt av Ål folkehøyskole og kurscenter for døve, 1993.

7 Tidslinjer

MÅL

Elevene skal se hvordan de ulike tidslinjene uttrykker tid på tegnspråk.

Videoeksempler

TIDSLINJE A

Denne tidslinjen går fra fortellerens skulder og framover i rommet foran fortelleren. Eventyr starter som regel med å angi tid på denne måten (“Det var en gang...”). Denne tidslinjen brukes også om nåtid.

EKSEMPEL 13

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 01:05:42 *Fakta og fantasi*.

KOMMENTAR

Her brukes tidslinje A for å markere tiden fram til i dag.

TIDSLINJE B

Denne tidslinjen artikuleres på fortellerens passive hånd, og angir noe som skjer før eller etter et angitt tidspunkt.

EKSEMPEL 14

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:41:10 *Utvid øyeblikket 2*.

KOMMENTAR

Fortelleren bruker her tidslinje B når han sier at jeg-personen kikker under senga si før han går og legger seg. Når han sier at han aldri har opplevd at noen har vært under senga hans tidligere, bruker han tidslinje A.

EKSEMPEL 15

Teksten finnes i sin helhet på *Elevbokvideo 5*, 00:21:48 *Siste gang nissen fikk julegrøt*.

KOMMENTAR

Tidslinje B brukes her for å markere at det er etter det bestemte tidspunktet (når kirkeklokkene slår) de skal gi nissen grøt.

TIDSLINJE C

Denne linjen går fra venstre til høyre i tegnrrommet foran fortelleren. Fortelleren bruker den til å plassere hendelser eller tidspunkt i forhold til hverandre, eller til å markere en periode.

EKSEMPEL 16

Hele teksten finnes på *Lesebokvideo 5*, 00:11:45 *Matilda*.

KOMMENTAR

Ukedagene blir her plassert på tidslinje C, og markerer at det er snakk om en periode.

TIDSLINJE D

Denne tidslinjen er knyttet til en persons biologiske vekst, og er plassert på dominant side for fortelleren fra hoftehøyde og oppover.

EKSEMPEL 17

Hele teksten finnes på *Videobok 5*, 00:11:45 *Matilda*.

KOMMENTAR

Her brukes tidslinje D om Matildas vekst til hun er tre år gammel.

TIDSLINJE E

Tidslinjen angir tidsforløp framover i tid (nærmeste framtid).

EKSEMPEL 18

Hele teksten finnes på *Elevbokvideo 5*, 00:00:54 *Tema og prosjekt*.

KOMMENTAR

Fortelleren bruker her tidslinje E for å angi tid.

Elevoppgaver

- 1 Se på eksempler på de ulike tidslinjer og snakk om når de ulike tidslinjene brukes.
- 2 Elevene forteller om seg selv, og bruker de ulike tidslinjer for å plassere hendelser i tid i forhold til hverandre.
- 3 Elevene lager en faktatekst over en historisk hendelse hvor de plasserer hendelser i forhold til hverandre. Gå gjerne gjennom et emne for elevene på forhånd, slik at de har innholdet klart.

8 Tegns opprinnelse

MÅL

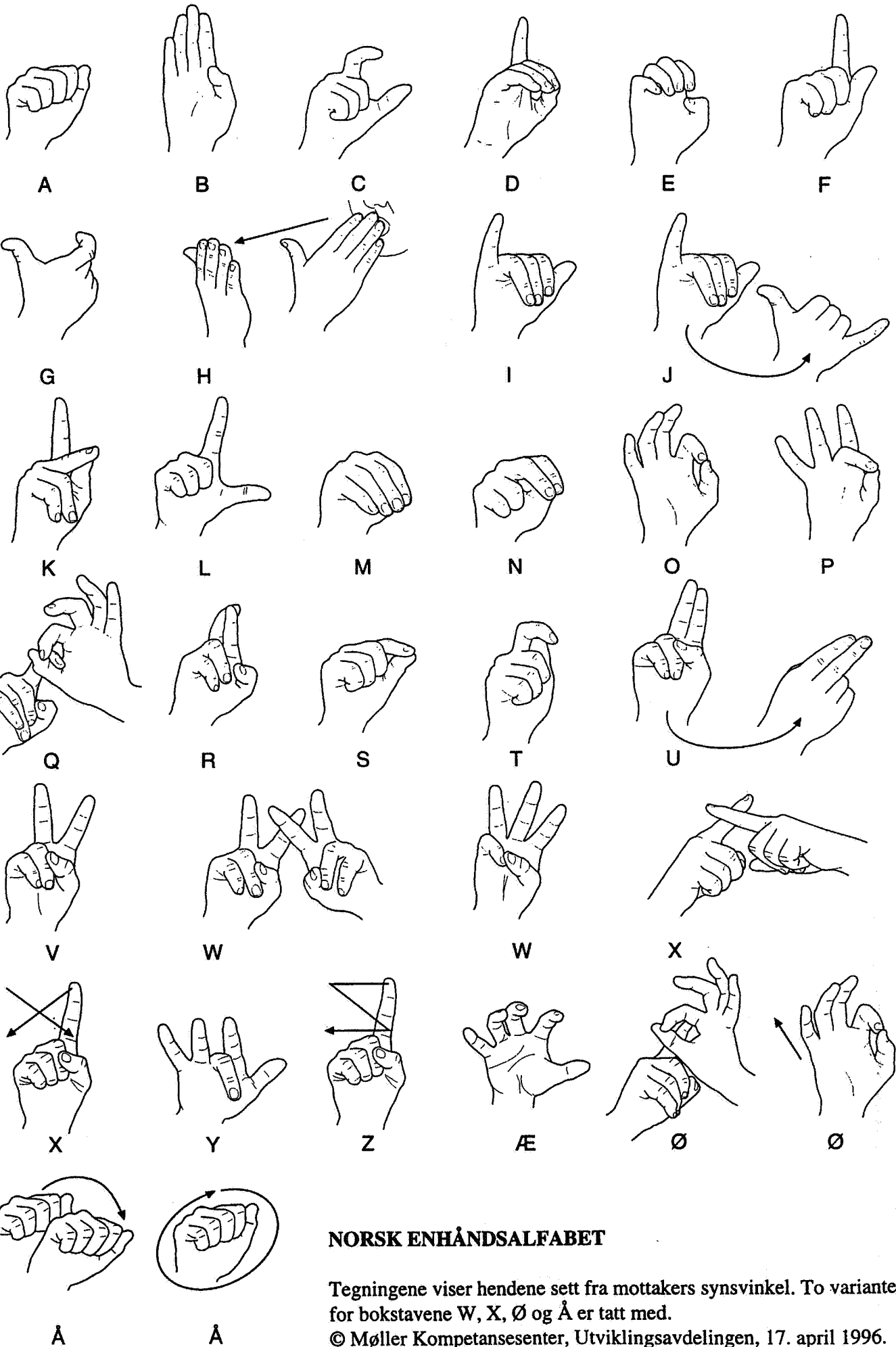
Elevene skal se eksempler på utviklingen fra ikoniske tegn, hjemmelagede tegn og til de tegn som brukes i dag.

Hovedmoment for 5. klasse (L-97 s. 142) sier:

– arbeide med ulike tekster og se hvordan tegnspråket er blitt til, fra utviklingen fra ikoniske tegn, hjemmelagede tegn og til de tegn som brukes i dag

Elevoppgaver

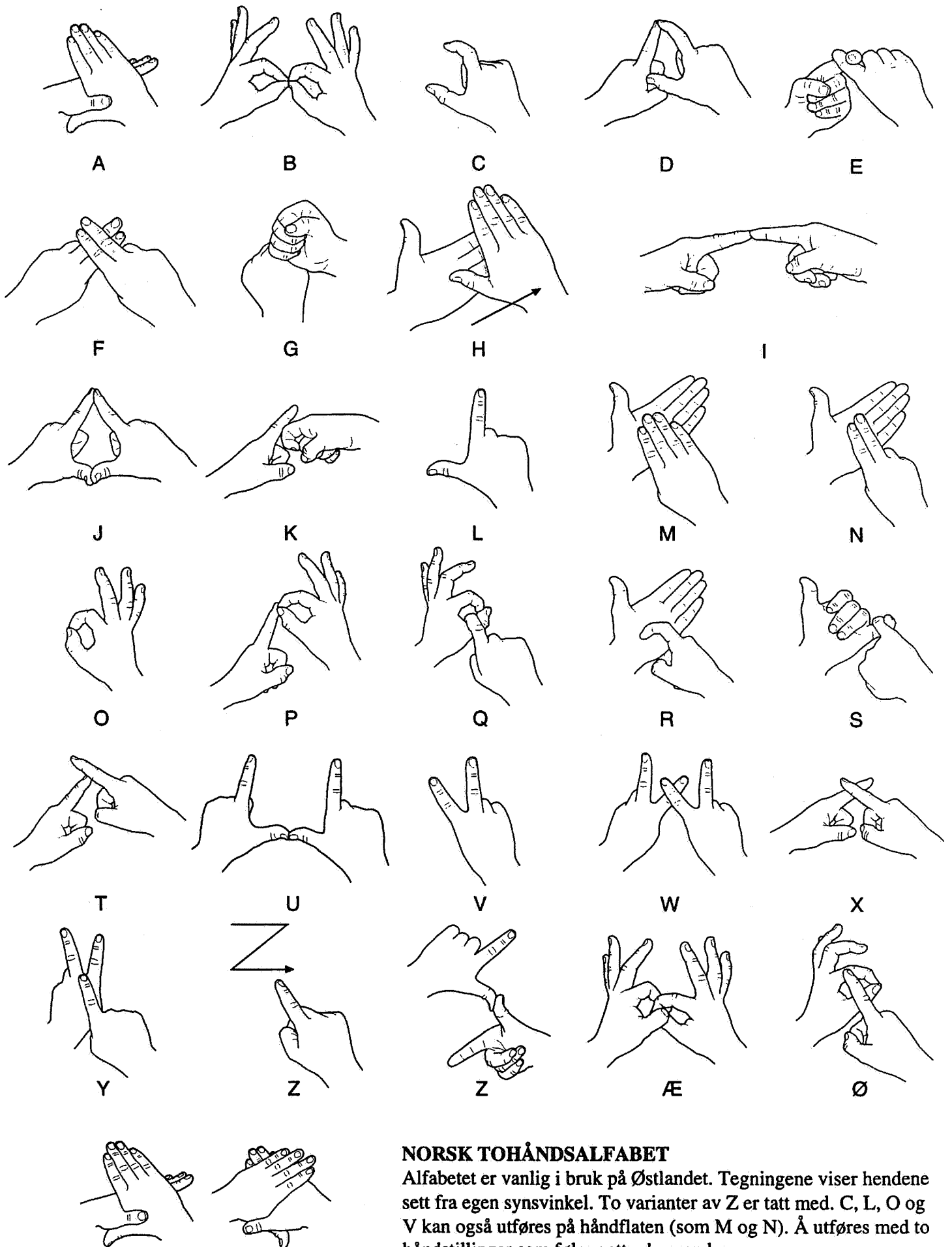
- 1 Se på eksempel 6 (*Siste gang nissen fikk julegrøt*). Her brukes tegnet nisse. Dette kan være et tegn som opprinnelig har fått sin form på grunn av nissens karakteristiske skjegg. Elevene kan prøve å komme på flere slike tegn med slik opprinnelse.
- 2 Elevene finner eksempler på ikoniske tegn og arbitrære tegn.
- 3 Elevene finner eksempel på tegn som er motivert ut fra form på gjenstand, bevegelse i handling eller relasjon (peking o.l.).
- 4 Finn eksempler på navnetegn. Elevene kommer med forslag til navnetegn på ulike personer de kjenner. Det kan være familie, venner og personale ved skolen.

NORSK ENHÅNDSALFABET

Tegningene viser hendene sett fra mottakers synsvinkel. To varianter for bokstavene W, X, Ø og Å er tatt med.

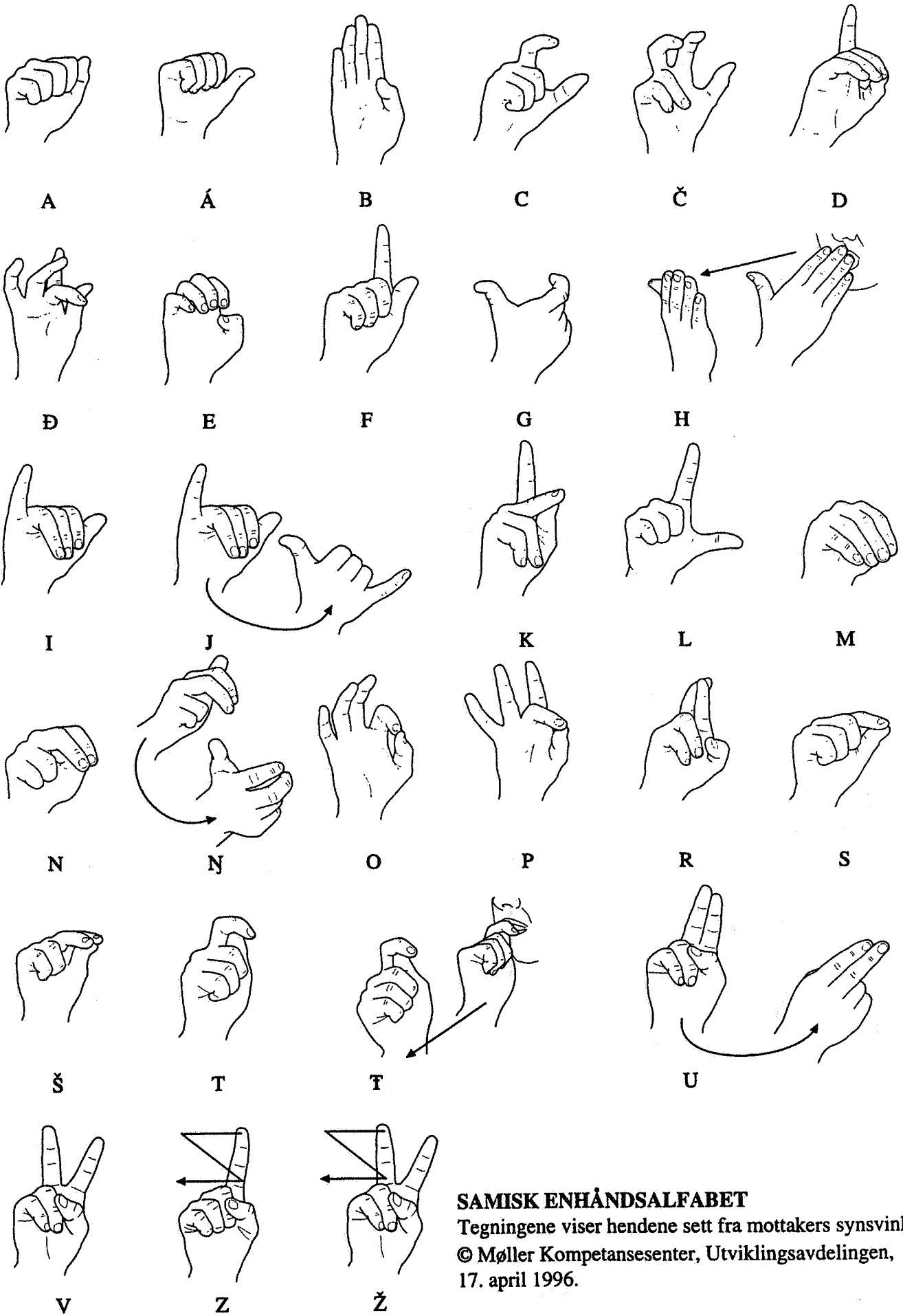
© Møller Kompetansesenter, Utviklingsavdelingen, 17. april 1996.

NORSK TOHÅNDSALFABET

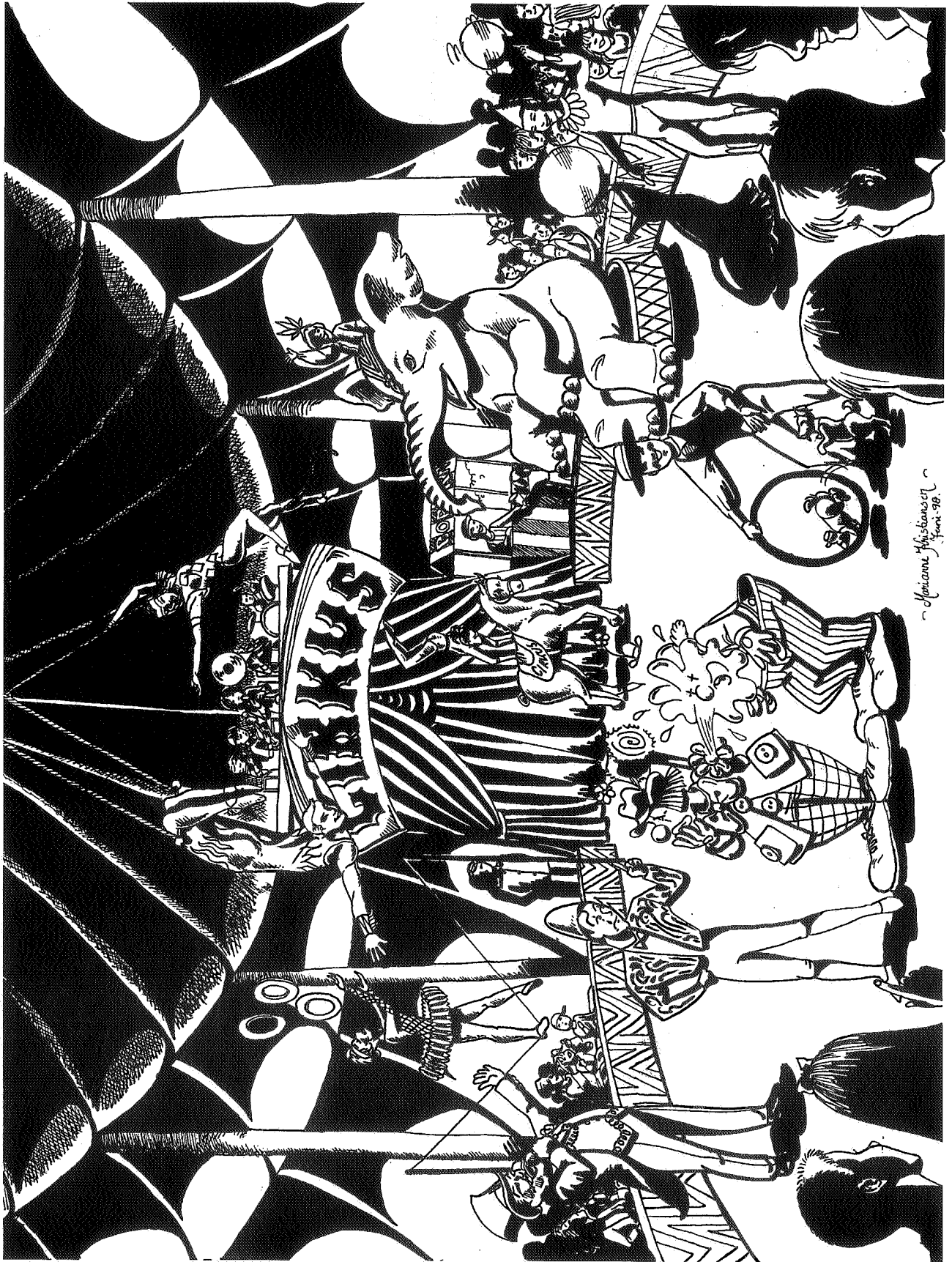
Alfabetet er vanlig i bruk på Østlandet. Tegningene viser hendene sett fra egen synsvinkel. To varianter av Z er tatt med. C, L, O og V kan også utføres på håndflaten (som M og N). Å utføres med to håndstillinger som følger etter hverandre.

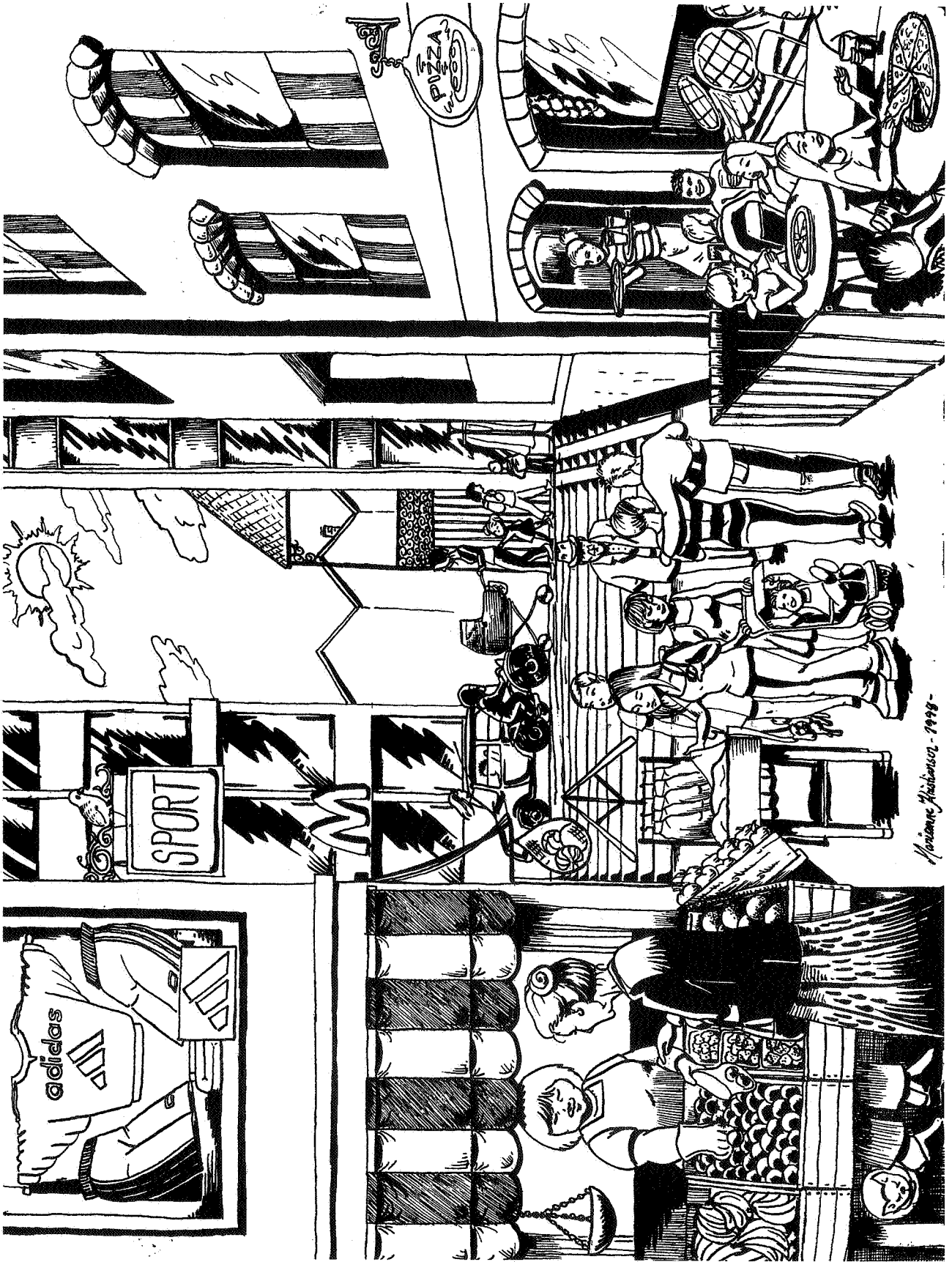
© Møller Kompetansesenter, Utviklingsavdelingen, 17. april 1996.

SAMISK ENHÅNDSALFABET

Tegningene viser hendene sett fra mottakers synsvinkel.
 © Møller Kompetansesenter, Utviklingsavdelingen,
 17. april 1996.

Litteraturliste

VIDEO

Lek og fantasi med tegnspråk (1993) Ål folkehøyskole og kurs-senter for døve, Ål.

Rytmen i 5. klasse (1997) Møller kompetansesenter, Trondheim.

BØKER

Brauti, Jon Martin & Schröder, Odd-Inge (1993): *Utvikling av morsmålsfaget tegnsprog for døve elever 1991-1993*.

Engberg-Pedersen, Elisabeth (1991): *Lærebog i tegnsprogs grammatik*. Døves Center for Total Kommunikasjon, København.

Læreplanverket for den 10-årige grunnskolen (1997): Nasjonalt læremiddelsenter, Oslo.

Malmquist, Ann Kristin og Mosand, Nora E (1996): *Se mitt språk!* Døves Forlag AS, Bergen.

SPRÅKET DITT 5. KLASSE

Til verket hører:

- **Elevbok**
med lærestoff og motivasjonsstoff, oppgaver, bilde- og teksteksempler
- **Øvebok**
med oppgaver i rettskriving og studieteknikk
- **Lærerens bok**
med en generell del og en metodisk del knyttet til hvert kapittel

Materiell for døve elever i 5. klasse knyttet til Språket ditt:

- **Tegnspråk som førstespråk og norsk for døve**
Tilleggshefte for lærere som skal undervise døve elever. Med en generell del og en metodisk del knyttet til hvert kapittel i Språket ditt 5. klasse elevbok.
- **Tegnspråk som førstespråk**
Video med et utvalg tekster fra Språket ditt 5. klasse elevbok gjengitt på tegnspråk.
- **Tegnspråk som førstespråk**
Lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk. Med forklaring på eksempler og oppgaver i tegnspråkgrammatikk.
- **Tegnspråk som førstespråk**
Video til lærerveiledning i tegnspråkgrammatikk. Eksempelsamling.
- **Norsk for døve**
Gramatikk i norsk for døve med elevoppgaver

Materiell for døve elever i 5. klasse knyttet til Leseboka for grunnskolen:

- **Tegnspråk som førstespråk**
Video med et utvalg av tekster fra Leseboka for grunnskolen bind 5 og 6 gjengitt på tegnspråk.

Disse komponentene dekker det meste av mål og hovedmomenter i de aktuelle læreplanene for 5. klasse i fagene *Tegnspråk som førstespråk* og *Norsk for døve*.

Utarbeidet av Møller kompetansesenter

